

Aralık 2020

İktisadi Araştırmalar Bölümü

İzlem Erdem
Başekonomist
izlem.erdem@isbank.com.tr

Alper Gürler
Birim Müdürü
alper.gurler@isbank.com.tr

Dilek Sarsın Kaya
Müdür Yardımcısı
dilek.kaya@isbank.com.tr

İlker Şahin
Uzman
ilker.sahin@isbank.com.tr

Gamze Can
Uzman
gamze.can@isbank.com.tr

Kaan Tuncali
Uzman Yardımcısı
kaan.tuncali@isbank.com.tr

İrem Turan
Uzman Yardımcısı
irem.turan@isbank.com.tr

İlkim Bengisu Tuncer
Uzman Yardımcısı
bengisu.tuncer@isbank.com.tr

Küresel Ekonomi

Kasım ayında koronavirüs salgını küresel ölçekte hız kazanırken, aşı çalışmalarında ilerleme sağlanmasıyla birlikte salgının öngörülebilir bir vadede kontrol altına alınabileceği görüşü ağırlık kazandı.

Aralık ayı Ekonomik Görünüm Raporu'nu yayımlayan OECD, koronavirüs salgınındaki ikinci dalgaya karşın küresel ekonomik görünümün iyileştiği değerlendirmesinde bulundu. Kuruluş, küresel ekonominin bu yılı %4,2 oranında küçülmeyle kapatmasının ardından gelecek sene aynı oranda büyüyeceğini öngörüyor.

ABD'de seçim belirsizliğinin ortadan kalkmasının ardından teşvik paketine yönelik gelişmeler yakından izleniyor.

ABD'de açıklanan veriler ekonomik aktivitenin yılın son çeyreğinde hız kazandığına işaret ediyor. Euro Alanı'nda ise kısıtlayıcı tedbirlerin daha sıkı uygulanmasına bağlı olarak hizmetler sektöründe görünüm Kasım ayında da kötüleşmeye devam etti.

AB ile İngiltere arasındaki Brexit görüşmelerinde henüz bir anlaşmaya varılmadı. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın sürmesi halinde İngiltere AB'den sene sonunda anlaşmasız bir şekilde ayrılacak.

Çin önderliğinde Asya-Pasifik bölgesi ülkeleri arasında dünyanın en büyük ticaret bloku olan Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) kuruldu.

Aşı çalışmalarına ilişkin olumlu gelişmeler Kasım ayında altın fiyatlarının gerilemesine neden olurken, endüstriyel metaller ile petrol fiyatlarında yükselişi beraberinde getirdi.

Türkiye Ekonomisi

Türkiye ekonomisi zincirlenmiş hacim endeksine göre üçüncü çeyrekte yıllık bazda %6,7 ile beklentilerden hızlı büyüme kaydetti. Tüketim ve yatırım harcamaları büyümeyi desteklerken, net ihracat aşağı çaktı.

İmalat PMI verisi Kasım ayında 51,4 seviyesine gerilemesine karşın art arda 6. ayda 50 eşik seviyesinin üzerinde yer almaya devam etti. Endeksin alt kalemlerinde, salgının yurt içinde ve dünya genelinde hız kazanmasının etkisi gözlemlendi.

Geçtiğimiz yıl Eylül ayında 2,8 milyar USD fazla veren cari denge dış ticaret açığında kaydedilen genişlemenin yanı sıra net hizmet gelirlerindeki azalışa bağlı olarak bu yılın aynı ayında 2,4 milyar USD açık verdi. 12 aylık kümülatif verilere göre cari açık Eylül'de 27,5 milyar USD ile Kasım 2018'den bu yana en yüksek düzeyine ulaştı.

Ocak-Ekim döneminde bütçe harcamaları yıllık bazda %18 oranında genişlerken, bütçe gelirleri %14,3 arttı. Böylece, bütçe açığı geçen yılın aynı dönemine göre %44,5 artarak 145,5 milyar TL oldu.

Kasım ayında TÜFE aylık bazda %2,30 yükselirken, yıllık TÜFE enflasyonu %14,03 ile Ağustos 2019'dan bu yana en yüksek seviyesine çıktı. Bu dönemde aylık %4,08 yükselen yurt içi ÜFE yıllık bazda da %23,11 artışla son 17 ayın en yüksek düzeyine ulaştı.

TCMB Kasım ayı toplantısında politika faizini 475 baz puan artırarak %15'e yükseltirken, para politikasında sadeleşme amacıyla tüm fonlamanın temel politika aracı olan bir hafta vadeli repo faiz oranı üzerinden yapılacağını duyurdu.

Kasım ayında ekonomi yönetimindeki değişikliklerle birlikte ay genelinde BDDK ve TCMB'nin attığı sadeleşme/normalleşme adımlarının etkisiyle yurt içi piyasalarda olumlu bir görünüm hakim olurken, TL değer kazandı.

Küresel Ekonomi	2
Türkiye Ekonomisi	4
Finansal Piyasalar ve TCMB	10
Bankacılık Sektörü	11
Genel Değerlendirme	12
Grafikler	13
Özet Tablolar	15

Koronavirüs aşı çalışmalarında olumlu gelişmeler...

Sonbahar aylarında virüs salgınının küresel ölçekte hız kazanması sosyal hayatı kısıtlamaya yönelik tedbirlerin yaygın biçimde uygulanmasını beraberinde getirdi. Alınan önlemlere karşın koronavirüs vaka sayısı Kasım sonu itibarıyla dünya genelinde 62 milyon kişiyi geçerken vefat eden kişi sayısı 1,5 milyona yaklaştı. Öte yandan, Kasım ayının ikinci yarısından itibaren aşı çalışmalarına yönelik olumlu gelişmeler gündemde öne çıktı. Farklı ülkelerden ve firmalardan gelen yüksek etkinliğe sahip aşuların geliştirildiğine ilişkin açıklamalar salgının öngörülebilir vadede kontrol altına alınabileceği inancını güçlendirdi.

OECD küresel ekonomi için 2020 daralma tahminini %4,2 olarak güncelledi.

Aralık ayı Ekonomik Görünüm raporunu yayımlayan OECD küresel ekonomi için daralma tahminini %4,5'ten %4,2'ye revize etti. Eylül ayında küresel ekonomi için %5 olarak belirlediği 2021 büyüme tahminini ise %4,2 olarak güncelleyen Kuruluş, 2022'de %3,7 büyüme öngörüyor. OECD yaptığı açıklamada, birçok ülkede gözlenen ikinci koronavirüs dalgasına rağmen aşı çalışmalarına ilişkin olumlu gelişmelerin ve Çin ekonomisindeki güçlü toparlanmanın etkisiyle küresel ekonomik görünümün iyileştiğini belirtti. Kuruluş, ABD ekonomisinin bu yıl %3,7 daraldıktan sonra 2021 yılında %3,2 büyüyeceğini, Euro Alanı'nın ise bu yıl %7,5 küçülmesinin ardından, 2021'de %3,6 genişleyeceğini öngörüyor. OECD, beklentileri aşan 3. çeyrek büyüme verisi sonrasında Türkiye'ye ilişkin 2020 daralma tahminini %2,9'dan %1,3'e çekti. Kuruluş, Türkiye'nin 2021 ve 2022 yıllarında sırasıyla %2,9 ve %3,2 büyüyeceğini öngörüyor.

OECD Aralık Ayı Tahminleri

	Reel Büyüme (%)		Fark* (% puan)	
	2020	2021	2020	2021
Dünya	-4,2	4,2	0,3	-0,8
ABD	-3,7	3,2	0,1	-0,8
Euro Alanı	-7,5	3,6	0,4	-1,5
Almanya	-5,5	2,8	-0,1	-1,8
Japonya	-5,3	2,3	0,5	0,8
İngiltere	-11,2	4,2	-1,1	-3,4
Çin	1,8	8,0	0,0	0,0
Hindistan	-9,9	7,9	0,3	-2,8
Brezilya	-6,0	2,6	0,5	-1,0
Türkiye	-1,3	2,9	1,6	-1,0

(*) Eylül tahminlerinden fark

ABD'de seçimin ardından teşvik paketi gündemde...

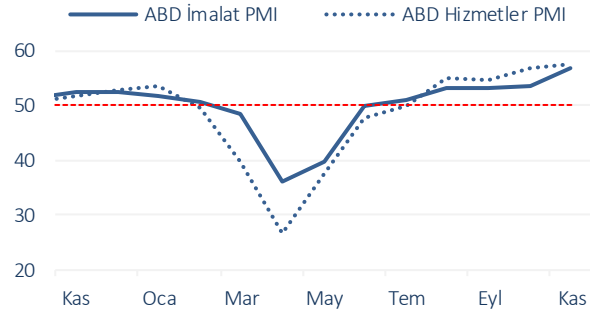
Kasım ayının ilk yarısında ABD'deki seçim belirsizliğinin sona ermesinin ardından yeni teşvik paketine ilişkin gelişmeler yakından izlendi. Beyaz Saray'ın teşvik paketi görüşmelerinden çekildiğini açıklamasıyla söz konusu paketin ancak 2021 yılında devreye alınabileceği görüşü ağırlık kazansa da Aralık ayının başında Temsilciler Meclisi ve Senato'dan gelen yeni öneriler teşvik paketinin gündemde öne çıkmasına neden oldu.

Fed toplantısı ve ABD'de açıklanan veriler...

Fed, 5 Kasım'da gerçekleştirdiği toplantısında politika faizini beklentilere paralel olarak %0-0,25 bandında tutarken, varlık alım programında değişikliğe gitmedi. Toplantı sonrası yaptığı açıklamada güçlü bir toparlanma için daha fazla bütçe harcamasına ihtiyaç duyulabileceğini ifade eden Fed Başkanı Jerome Powell, aşağı yönlü risklerden endişe ettiklerini ve koronavirüs vakalarındaki artışın hanehalkı tasarrufları üzerinde baskı yaratabileceğini belirtti. Powell ve diğer Fed yetkilileri Kasım ayı içinde yaptıkları açıklamalarda genişleyici para politikasına maliye politikasının da destek olması gerektiğine dikkat çektiler.

Seçim gündemini geride bırakan ABD'de Kasım ayına ilişkin açıklanan veriler vaka sayısındaki hızlı artışa karşın ekonomik aktivitedeki toparlanmanın hızlandığına işaret ediyor. Ekim ayında 53,4 düzeyinde gerçekleşen Markit imalat PMI verisi Kasım ayında 56,7 ile sektördeki genişlemenin tahminleri aştığını gösterdi. Benzer şekilde hizmetler PMI da Ekim ayındaki 56,9 düzeyinden Kasım ayında 57,7'ye çıktı. Öncü göstergelerdeki iyileşmede seçim belirsizliğinin ortadan kalkmasının yanı sıra aşı haberlerinin de etkili olduğu düşünülüyor. Öte yandan, işsizlik maaşı başvurularının yüksek kalmaya devam etmesi ülkede istihdam piyasasındaki zayıflığın sürdüğüne işaret ediyor.

ABD PMI Endeksleri

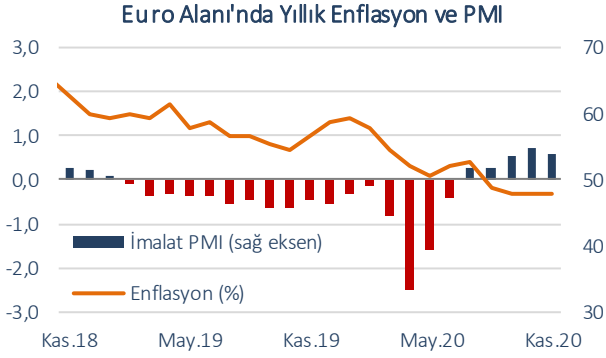
Euro Alanı'nda hız kaybı...

Euro Alanı'nda son çeyreğe ilişkin açıklanan veriler salgın nedeniyle alınan kısıtlayıcı tedbirlere bağlı olarak ekonomik aktivitenin ivme kaybettiğini gösteriyor. Bölgede hizmetler PMI verisi Kasım'da 41,7'ye gerileyerek son 6 ayın en düşük seviyesine indi. Aynı dönemde imalat PMI ise 53,8'e gerilemesine karşın 50 eşik düzeyin üzerinde kalarak sektörün büyümeye devam ettiğine işaret etti. Söz konusu iki endeks Ekim ayında sırasıyla 46,9 ve 54,8 düzeyinde gerçekleşmişti.

Euro Alanı ekonomisinde salgının etkisiyle oluşan zayıflık özellikle talep göstergelerinde net biçimde görülüyor. Ağustos ayından bu yana deflasyona işaret eden yıllık TÜFE artışı Kasım'da da -%0,3 düzeyinde gerçekleşerek söz konusu durumun sürdüğünü gösterdi. Bölgede,

Küresel Ekonomi

tüketici güven endeksi de Kasım ayında -17,6 düzeyine indi. Öte yandan, AB ülkelerinin aşya dünyanın geri kalanına kıyasla nispeten daha erken ulaşabileceği varsayımıyla Aralık ayından itibaren özellikle güven göstergelerinde bir toparlanma gözlenebileceği düşünülüyor. Son dönemde aralarında Fransa'nın da bulunduğu bazı ülkelerin kısıtlayıcı tedbirleri hafifletme kararı almaları da bu beklentiyi destekliyor.

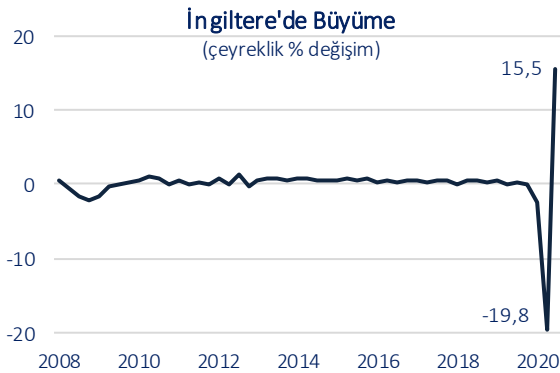

Brexit sonrası ilişkin halen anlaşmaya varılamadı.

İngiltere ile AB Aralık ayının sonunda gerçekleşecek olan Brexit sonrasındaki ilişkileri şekillendirecek bir anlaşmaya halen varamadı. Salgın nedeniyle kesintiye uğrayan görüşmelerde emniyet, adli işbirliği, sosyal güvenlik, mal ve hizmetler ile ulaşım gibi önemli konularda genel hatlar üzerinde uzlaşılrken, adil rekabet, denetim ve balıkçılıkla ilgili konularda görüş ayrılığı yaşanıyor.

BoE varlık alım programının büyüklüğünü artırdı.

Yılın ikinci çeyreğinde çeyreklik bazda %19,8 ile verinin açıklanmaya başladığı 1955'ten bu yana en hızlı daralmasını kaydeden İngiltere ekonomisi, üçüncü çeyrekte düşük bazın önemli katkısıyla bir önceki çeyreğe kıyasla %15,5 büyüyerek rekor oranda büyümüş oldu. İngiltere Merkez Bankası (BoE) Kasım ayı toplantısında politika faizini %0,1'de tutarken, kısıtlayıcı önlemlerin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlandırabilmek için varlık alım programını 150 milyar GBP artırarak 895 milyar GBP'ye yükseltti.

En büyük ticaret bloku kuruldu.

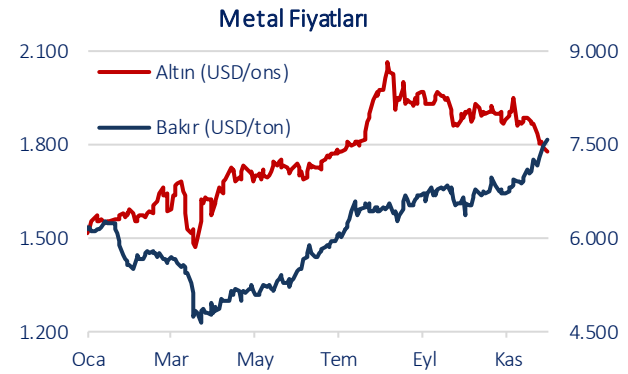
ASEAN ülkeleri ile Çin, Avustralya, Japonya, Güney Kore ve Yeni Zelanda arasında Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP) anlaşması adıyla bir serbest ticaret anlaşması imzalandı. RCEP, 2,1 milyar kişinin yaşadığı, 26,2 trilyon USD büyüklüğe sahip ve küresel GSYH'nin yaklaşık %30'unu oluşturan bir bölgeyi kapsayarak dünyanın en büyük ticaret bloku oldu.

IIF küresel borç stokunun 2020 sonunda 277 trilyon USD'ye ulaşacağını öngörüyor.

Uluslararası Finans Enstitüsü (IIF) tarafından Kasım ayı içinde yayımlanan raporda, salgın sürecinde devlet ve özel sektör borçlanmalarındaki yükselişlerin etkisiyle küresel borç stokunun 2020 yılının ilk 3 çeyreğinde 15 trilyon USD artarak 272 trilyon USD'ye ulaştığı belirtildi. Raporda, finansal olmayan şirketlerin borçlarında yaşanan hızlı artışın etkisiyle gelişmekte olan ülkelerde 2019 yılında %222 olan borç stoku/GSYH oranının 2020 yılının 3. çeyreğinde %248'in üzerine çıktığı ifade edildi. Kuruluş, yılın son çeyreğinde borçlanmanın küresel ölçekte ivme kaybettiğini tahmin ederken, yılsonunda küresel borç stokunun 277 trilyon USD'ye, borç stoku/GSYH oranının da %365 düzeyine ulaşacağını öngörüyor.

Emtia piyasası...

Kasım ayında gelen aşya haberleri emtia piyasasında altın fiyatlarının gerilemesine neden olurken, bakır gibi temel metal fiyatlarının yükselmesini sağladı. Güvenli yatırım aracı talebindeki düşüşle altın fiyatları Kasım ayını %5,4 oranında gerileyerek 1.777 USD/ons seviyesinden tamamladı. Bakır fiyatları ise Kasım ayını %12,8 yükselişle 7 yıldan uzun süren zirvesinde kapattı. Talep artışı beklentilerinden olumlu etkilenen Brent türü petrolün spot fiyatı da Kasım ayında %30,7 artışla 47 USD/varil oldu. Aralık ayı başında toplanan OPEC+ ülkeleri salgının etkilerinin hafiflemesiyle birlikte Ocak 2021'den itibaren üretim kesintilerini kademeli olarak hafifletmek konusunda anlaşma sağladı. Toplantı sonrasında yapılan açıklamada, gelecek yıl Ocak ayında günlük petrol üretimini 500 bin varil artırma kararı alındığı ifade edildi.

Kaynak: Datastream

Türkiye Ekonomisi - Büyüme

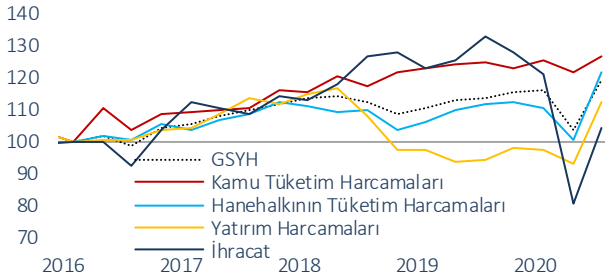
Türkiye ekonomisi üçüncü çeyrekte %6,7 büyüdü.

Türkiye ekonomisi zincirlenmiş hacim endeksine göre üçüncü çeyrekte geçtiğimiz yılın aynı dönemine kıyasla %6,7 ile beklentilerden hızlı büyüme kaydetti. Piyasa beklentisi bu dönemde Türkiye ekonomisinin %5 civarında büyüyeceği yönündeydi. Salgının ekonomik etkilerinin en yüksek olduğu yılın ikinci çeyreğinde yıllık daralma oranı %9,9 olmuştu.

Harcamalar Yöntemiyle Büyüme Katkıları	(% puan)				
	2019	2020			
	Ç4	Ç1	Ç2	Ç3	9 Ay
Tüketim	4,9	3,2	-5,5	5,5	1,1
Özel	4,7	2,7	-5,2	5,4	1,1
Kamu	0,3	0,5	-0,3	0,1	0,1
Yatırım	0,2	-0,1	-1,6	5,2	1,4
Stok Değişimi	6,8	5,3	5,0	5,1	5,1
Net İhracat	-5,5	-4,0	-7,7	-9,1	-7,1
İhracat	0,2	0,1	-9,2	-6,0	-5,2
İthalat	-5,7	-4,1	1,5	-3,1	-1,9
GSYH (yıllık, %)	6,4	4,5	-9,9	6,7	0,5

Takvim etkisinden arındırılmış verilere göre yıllık büyüme üçüncü çeyrekte %6,5 oldu. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış verilere göre ikinci çeyrekte çeyreklik bazda %10,8 daralan Türkiye ekonomisi üçüncü çeyrekte %15,6 oranında büyüdü.

Harcamalar Yöntemiyle GSYH
(endeks, Ç1-2016=100, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış)

2020 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla yıllıklandırılmış bazda Türkiye ekonomisinin büyüklüğü cari fiyatlarla 4,7 trilyon TL düzeyine yükseldi. Bu dönemde USD cinsi yıllıklandırılmış GSYH ise 736 milyar USD oldu.

Tüketim ve yatırım harcamaları büyümeyi desteklerken, net ihracat aşağı çaktı...

Harcamalar yöntemine göre tüketim harcamalarının büyüme katkısı üçüncü çeyrekte 5,5 puan düzeyinde gerçekleşti. Söz konusu katkının 5,4 puanı özel tüketimden, 0,1 puanı kamu tarafından yapılan tüketim harcamalarından geldi. Bu dönemde istatistikî hatayı da içeren stok değişimi kalemi ise 5,1 puanlık katkı ile büyüme performansında önemli rol oynadı.

Zincirlenmiş hacim endeksine göre, yatırım harcamaları üçüncü çeyrekte yıllık bazda %22,5 ile 2011 yılından bu yana

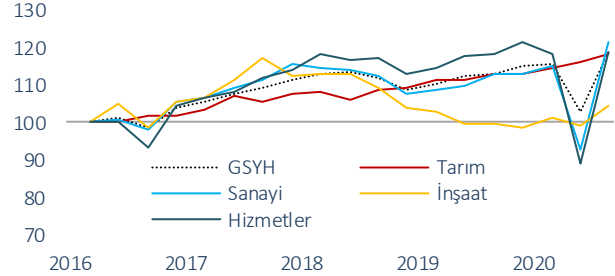
en hızlı artışını sergileyerek GSYH büyümesine 5,2 puan katkı sağladı. Makine ve teçhizat yatırımları %23,5'lik yükseliş ile beş yılı aşkın sürenin en güçlü performansına işaret ederken, inşaat yatırımları sekiz çeyreğin ardından ilk kez yıllık bazda artış kaydetti.

Yurt içinde ekonomik aktivitedeki toparlanmayla birlikte ithalat hacmindeki yükseliş ve küresel talepteki düşüşe bağlı olarak ihracatın zayıf seyretmesi net ihracatın büyüme üzerindeki sınırlayıcı etkisinin üçüncü çeyrekte oldukça yüksek bir düzeyde gerçekleşmesine neden oldu. İthalat ve ihracat büyümeyi sırasıyla 6 ve 3,1 puan aşağı çekti. Böylece, net ihracatın büyümeyi düşürücü yöndeki etkisi 9,1 puan oldu.

Üretim yöntemiyle büyüme katkılar...

Üretim yöntemine göre GSYH verileri incelendiğinde üçüncü çeyrekte tüm ana sektörlerin büyümeyi desteklediği görüldü. Normalleşme adımlarının etkisiyle hizmetler sektörü büyümeye 2,5 puan ile en fazla katkı sağlayan sektör olurken, bankacılık sektöründe yüksek kredi artışının gerçekleştiği bu dönemde finansal hizmetler alt kalemindeki %40'ı aşan yıllık reel artış dikkat çekti. Sanayi sektörü GSYH büyümesine 1,5 puan ile 2018'in ilk çeyreğinden bu yana en olumlu katkısını verirken, tarım ve inşaat sektörleri GSYH artışını sırasıyla 0,8 ve 0,4 puan destekledi. Böylece, tarımın büyüme katkısı son beş yılın en yüksek düzeyine yükseldi.

Üretim Yöntemiyle GSYH
(endeks, Ç1-2016=100, mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış)

Beklentiler...

Türkiye ekonomisi politika yapımcıların aldığı destekleyici tedbirlerin ve salgına karşı getirilen kısıtlamaların gevşetilmesiyle üçüncü çeyrekte beklentilerden güçlü bir toparlanma kaydetti. Öte yandan, dördüncü çeyrekte ekonomi politikalarındaki sıkı duruşun belirginleşmesinin yanı sıra dünyada ve Türkiye'de artan vaka sayılarına bağlı olarak sosyal hayatı kısıtlayıcı tedbirlerin yeniden gündeme gelmesi büyüme beklentilerinin aşağı yönlü baskı altında kalmasına neden oluyor. Söz konusu ortamda, yılın ilk dokuz ayında %0,5 büyüyen Türkiye ekonomisinin 2020 yılını bu civarda bir büyüme oranıyla tamamlayacağını öngörüyoruz. Yılın son ayı itibarıyla yurt içinde salgınla mücadelede alınacak kararlar ve Covid-19'a karşı geliştirilen aşuların küresel ölçekte başarısı ve dağıtım hızı önümüzdeki dönemde büyümenin seyrinde belirleyici olacak.

Türkiye’de geniş tanımlı işsizlik oranı %23,3 düzeyinde...

Yurt içinde işsizlik oranı, Ağustos döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 0,8 puan azalarak %13,2’ye, tarım dışı işsizlik oranı da 1 puan azalarak %15,7’ye geriledi. İşgücüne katılma oranının 3,3 puan düşüşle %50,6’ya gerilemesi bu gelişmede önemli bir rol oynadı. Ağustos döneminde istihdam edilenlerin sayısı yıllık bazda 975 bin kişi azaldı. Mevsim etkisinden arındırılmış verilere göre işsizlik oranı bir önceki döneme kıyasla 0,3 azalarak %13,2’ye geriledi. Mevsimlik çalışanlar ile çalışmaya hazır olduğu halde son 4 haftadır iş başvurusu yapmadığı için işgücünde yer almayanların işgücüne dâhil edilmesi ile hesaplanan “geniş tanımlı işsizlik oranı” Ağustos döneminde %23,3 oldu.

Sanayi üretimi Eylül’de yıllık bazda %8,1 yükseldi.

Ağustos ayında yıllık bazda %10,6 artan sanayi üretimindeki yükseliş bir miktar ivme kaybetmekle birlikte Eylül ayında da sürdü. Bu dönemde takvim etkisinden arındırılmış verilere göre sanayi üretimi yıllık bazda %8,1 oranında arttı. Böylece, sanayi üretimi üçüncü çeyrekte yıllık bazda %7,7 yükselmiş oldu. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış sanayi üretimi üçüncü çeyrekte salgının etkilerinin yoğun şekilde hissedildiği ikinci çeyreğe göre %30,3 artış kaydetti.

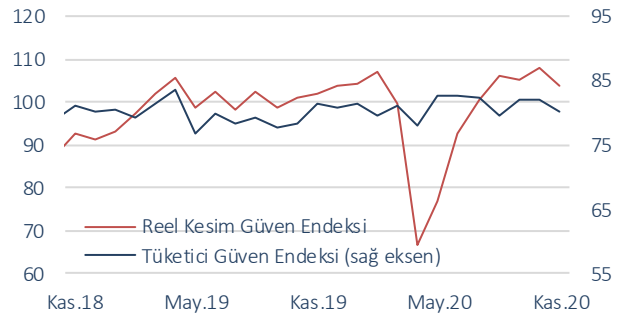
Takvim etkisinden arındırılmış sabit fiyatlarla perakende satışlar Eylül’de yıllık bazda %7,8, aylık bazda da %2,8 oranında arttı. Eylül’de yıllık bazda %7,5 daralan tekstil, giyim ve ayakkabı satış hacmindeki aylık %13,4’lük artış dikkat çekti. Posta ve internet üzerinden ticaret hacmindeki yıllık artış önceki aylara kıyasla ivme kaybetmekle birlikte %88,4 ile yüksek seviyesini korudu.

İmalat PMI Kasım’da 51,4 düzeyine geriledi.

İmalat PMI verisi Kasım ayında 51,4 seviyesine gerilemesine karşın art arda 6. ayda 50 eşik seviyesinin üzerinde yer almaya devam etti. Endeks Ekim ayında 53,9 düzeyindeydi. Endeksin alt kalemlerinde, salgının yurt içinde ve dünya genelinde hız kazanmasının etkisi gözlemlendi. Yeni siparişler alt endeksi Ekim'deki 52,7 seviyesinden 47,4'e, yeni ihracat siparişleri alt endeksi 51,7'den 49,5'e, üretim alt endeksi de 54,7'den 49,1'e inerek daralmaya işaret etti.

Güven endekslerinde gerileme...

Mevsim etkilerinden arındırılmış verilere göre, Kasım ayında imalat sanayii genelinde kapasite kullanım oranı (KKO) aylık bazda 0,4 puan yükselerek %75,3 oldu. KKO'daki yükseliş eğiliminin ivme kaybetmekle birlikte 7 aydır sürdüğü gözlemlendi. Aynı dönemde reel kesim güven endeksi ise 2,3 puan azalarak 107,4'e indi. Böylece endeks Nisan ayından bu yana ilk kez düşüş kaydetmiş oldu. Kasım ayında sektörel güven endekslerinin bir önceki aya kıyasla hizmet sektöründe %2,8, inşaat sektöründe %5,7 azaldığı, perakende ticaret sektöründe ise aynı düzeyde kaldığı görüldü. Kasım'da mevsim etkilerinden arındırılmış tüketici güven endeksi de aylık bazda %2,2 azalarak 80,1 seviyesinde gerçekleşti. Bu dönemde geçen 12 aylık döneme göre hanenin maddi durumu endeksi aylık bazda %4,1 oranında azalarak 66,6'ya gerilerken, gelecek 12 aylık döneme ilişkin genel ekonomik durum beklentisi endeksi de önceki aya göre %3,3 azalarak 78,7'ye indi.

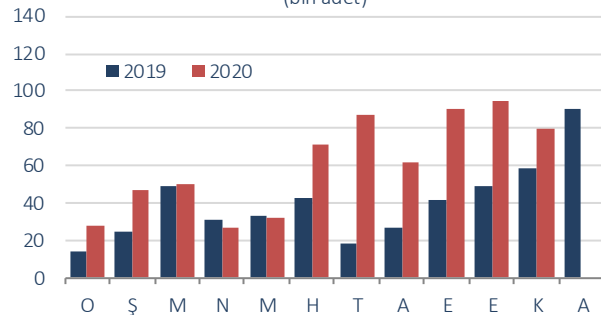
Güven Endeksleri**Konut satışları Ekim’de yıllık bazda %16,3 azaldı.**

Türkiye genelinde konut satışları Ekim ayında yıllık bazda %16,3 azalarak 119.574 adet oldu. Bu dönemde, toplam konut satışları içindeki payı %21,4 olan ipotekli konut satışları %49,3 azalarak 25.566 adet düzeyinde gerçekleşti. Ocak-Ekim döneminde ise toplam konut satışları %27 artarak 1,3 milyon adet, ipotekli konut satışları da %124 oranında artarak 534 bin adet seviyesinde gerçekleşti. Kredi destek paketleri ve konut kredisi faiz oranlarındaki düşüş paralelinde yaz aylarında canlanan konut satışları, faiz oranlarının yükselmesiyle birlikte Ağustos ayından bu yana aylık bazda düşüş eğilimi sergiliyor.

Türkiye Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği'nin verilerine göre, Ekim ayında yurt içinde beyaz eşya satışları yıllık bazda %30 oranında arttı. Aynı dönemde ihracat hacminin de %9 oranında yükseldiği görüldü. Ocak-Ekim döneminde yurt içi satışlar yıllık bazda %15 artarken, salgının beyaz eşya sektörünün ana ihracat pazarı olan Avrupa ülkeleri üzerindeki olumsuz etkileri ihracatın %4 daralmasına neden oldu.

Otomotiv pazarı hızlı büyümeye devam ediyor...

Otomotiv Distribütörleri Derneği'nin (ODD) açıkladığı verilere göre, otomobil ve hafif ticari araç pazarı Kasım'da önceki aylara kıyasla bir miktar ivme kaybetmekle birlikte yıllık bazda %38 artarak 80.141 adede ulaştı. Satışlar Ocak-Kasım döneminde de %72 oranında artarak 668.495 adede yükseldi. Otomotiv satışlarında son aylarda yakalanan yüksek satış rakamlarının ardından, ODD yılsonuna ilişkin pazar tahminini Ekim ayında 25 bin adet yükselterek 725-775 bin olarak açıklamıştı.

Otomobil ve Hafif Ticari Araç Pazarı
(bin adet)

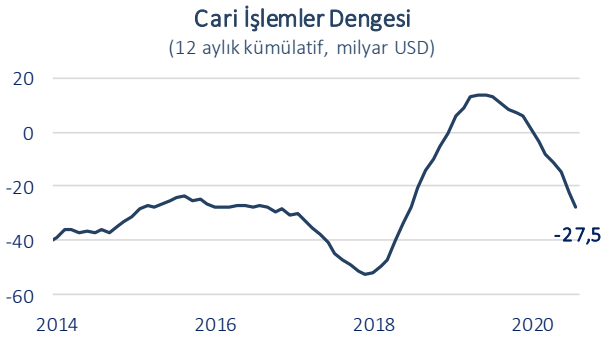
Türkiye Ekonomisi - Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi

Dış ticaret açığı Ekim'de 2,4 milyar USD oldu.

TÜİK verilerine göre Ekim ayında ihracat hacmi geçen yılın aynı ayına kıyasla %5,6 artarak 17,3 milyar USD olurken, ithalat %8,4 genişleyerek 19,7 milyar USD düzeyine çıktı. Böylece, dış ticaret açığı yıllık bazda %34,4 artışla 2,4 milyar USD oldu. Ocak-Ekim 2020 döneminde ise ihracat hacminin yıllık bazda %9,1 azaldığı, ithalatın ise %2,2 arttığı izlendi. Bu dönemde dış ticaret açığı yıllık bazda %76,2 genişledi. Ocak-Ekim döneminde ihracatın ithalatı karşılama oranı 2019'daki %86,7 seviyesinden %77,1'e geriledi.

Eylül'de cari denge 2,4 milyar USD açık verdi.

Geçtiğimiz yıl Eylül ayında 2,8 milyar USD fazla veren cari denge bu yılın aynı ayında 2,4 milyar USD açık verdi. Bu gelişmede, altın ithalatındaki artışa bağlı olarak dış ticaret açığında kaydedilen genişlemenin yanı sıra taşımacılık ve turizm gelirindeki gerileme paralelinde net hizmet gelirlerinin geçen yılın aynı ayına göre 2,9 milyar USD azalması etkili oldu. Eylül ayında 1,6 milyar USD ile bu yılın en yüksek düzeyine ulaşan net seyahat gelirleri, Ocak-Eylül döneminde yıllık bazda %69,5 gerileyerek 6,0 milyar USD oldu. 12 aylık kümülatif verilere göre cari açık Eylül'de 27,5 milyar USD ile Kasım 2018'den bu yana en yüksek düzeyinde gerçekleşti.

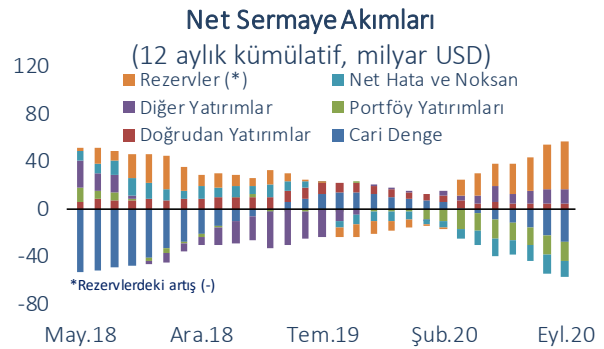

Doğrudan yatırımlar...

Eylül ayında doğrudan yatırımlar kaleminde 437 milyon USD net sermaye girişi kaydedildi. Bu dönemde doğrudan yatırımlarda ulaştırma ve depolama sektörüne yönelik 165 milyon USD'lik giriş dikkat çekti.

Portföy yatırımları...

Portföy yatırımlarında Ağustos ayındaki 2 milyar USD'lik çıkışın ardından Eylül'de de 607 milyon USD tutarında çıkış gözlemlendi. Eylül'de yurt dışı yerleşikler hisse senedi piyasalarında 322 milyon USD net satış, borçlanma senetlerinde ise 509 milyon USD tutarında net alış gerçekleştirdi. Ağustos ayında 1,4 milyar USD net giriş kaydedilen diğer yatırımlar kaleminde Eylül ayında 1 milyar USD net çıkış oldu. Bu dönemde yurt içi bankaların yurt dışı muhabirlerindeki efektif ve mevduat varlıkları 512 milyon USD artarken, yurt dışı bankaların yurt içindeki mevduatında 952 milyon USD'lik azalış gözlemlendi. Eylül ayında bankacılık sektörü yurt dışından sağlanan kredilerde 805 milyon USD net kullanım yaptı. Bu dönemde, genel hükümet ve diğer sektörler ise sırasıyla 48 milyon USD ve 396 milyon USD net geri ödeme gerçekleştirdi. Böylece, Eylül ayı itibarıyla 12 aylık kümülatif bazda uzun vadeli borç çevirme oranı bankacılık sektöründe %83,0, diğer sektörlerde %63,5 oldu.

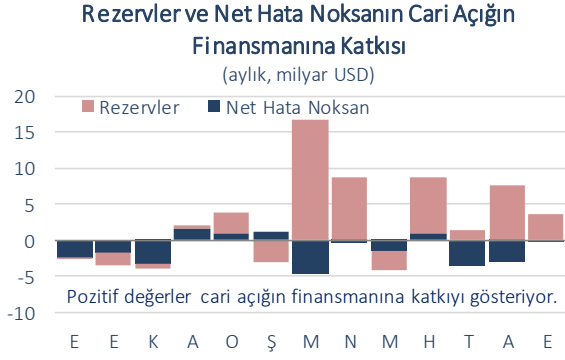
Türkiye'ye Net Sermaye Hareketleri

	12 aylık kümülatif veriler		Finansmandaki Payı (%)	
	Aralık 2019	Eylül 2020	Aralık 2019	Eylül 2020
Cari İşlemler Dengesi	8.561	-27.539	56,9	-
Sermaye ve Finans Hesabı Net Giriş	5.225	352	-	-
-Doğrudan Yatırımlar	6.128	4.711	40,7	8,2
-Portföy Yatırımları	-1.260	-16.673	-	-
-Diğer Yatırımlar	323	12.346	2,1	21,4
-Diğer	34	-32	0,2	-
Net Hata ve Noksan	-7.462	-13.372	-	-
Rezervler⁽¹⁾	-6.324	40.559	-	70,4

Not: Rakamlar yuvarlamadan ötürü toplamı vermeyebilir.

(1) Rezervler, toplam net sermaye girişleri ile cari denge arasındaki fark olup (-) değer rezerv artışını, (+) değer rezerv azalışını gösterir.

Türkiye Ekonomisi - Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi

Rezerv varlıklar 3,6 milyar USD azaldı.

Eylül ayında rezerv varlıklar 3,6 milyar USD gerilerken Ocak-Eylül dönemindeki azalış 42,6 milyar USD'ye ulaştı. Eylül'de net hata ve noksan kaleminde 67 milyon USD tutarında sermaye çıkışı yaşandı. Böylece, net hata ve noksan kaleminde yılın ilk 9 ayında kaydedilen çıkış da 10,2 milyar USD'ye ulaştı.

Beklentiler...

Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan öncü dış ticaret verilerine göre, Kasım ayında ihracat yıllık bazda %0,95 azalarak 16,1 milyar USD olurken, ithalat %16,07 artarak 21,2 milyar USD düzeyinde gerçekleşti. Böylece, bu dönemde dış ticaret açığının %155,4 genişlemesi cari açık üzerindeki baskının devam ettiğine işaret etti. Dünya genelinde koronavirüs vakalarındaki artış ve en önemli ihracat pazarımız olan Avrupa ülkelerinde giderek yaygınlaşan kısıtlayıcı önlemler dikkate alındığında yılın geri kalanında da dış denge üzerindeki baskıların süreceği tahmin ediliyor. Öte yandan, aşı çalışmalarına yönelik olumlu gelişmeler 2021 yılından itibaren bu baskıların azalabileceğini gösteriyor.

Ödemeler Dengesi

(milyon USD)

	Eylül		%	12 Aylık
	2019	2020		
Cari İşlemler Dengesi	2.828	-2.364	-	-27.539
Dış Ticaret Dengesi	-665	-3.709	457,7	-34.636
Hizmetler Dengesi	4.561	1.692	-62,9	16.400
Seyahat (net)	3.471	1.555	-55,2	11.962
Birincil Gelir Dengesi	-1.159	-544	-53,1	-10.039
İkincil Gelir Dengesi	91	197	116,5	736
Sermaye Hesabı	-6	-1	-83	-32
Finans Hesabı	376	-2.432	-	-40.943
Doğrudan Yatırımlar (net)	-7	-437	6.142,9	-4.711
Portföy Yatırımları (net)	-113	607	-	16.673
Net Varlık Edinimi	143	794	455,2	301
Net Yükümlülük Oluşumu	256	187	-27,0	-16.372
Hisse Senetleri	120	-322	-	-5.914
Borç Senetleri	136	509	274,3	-10.458
Diğer Yatırımlar (net)	467	1.029	120,3	-12.346
Efektif ve Mevduatlar	1.289	1.219	-5,4	-22.378
Net Varlık Edinimi	2.064	513	-75,1	-1.328
Net Yükümlülük Oluşumu	775	-706	-	21.050
Merkez Bankası	-18	342	-	14.483
Bankalar	793	-1.048	-	6.567
Yurt Dışı Bankalar	510	-952	-	4.869
Yabancı Para	764	-516	-	323
Türk Lirası	-254	-436	71,7	4.546
Yurt Dışı Kişiler	283	-96	-	1.698
Krediler	339	-143	-	14.573
Net Varlık Edinimi	111	218	96,4	193
Net Yükümlülük Oluşumu	-228	361	-	-14.380
Bankacılık Sektörü	-807	805	-	-5.311
Bankacılık Dışı Sektörler	717	-396	-	-8.670
Ticari Krediler	-1.152	-64	-94,4	-4.633
Diğer Varlıklar ve Yükümlülükler	-9	17	-	92
Rezerv Varlıklar (net)	29	-3.631	-	-40.559
Net Hata ve Noksan	-2.446	-67	-97,3	-13.372

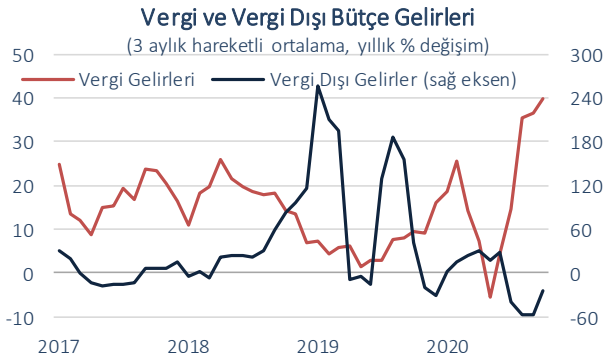
Kaynak: Datastream, TCMB

Türkiye Ekonomisi - Bütçe Dengesi

Merkezi yönetim bütçesi Ekim'de 4,9 milyar TL açık verdi.

Geçtiğimiz yılın Ekim ayında 14,9 milyar TL olan merkezi yönetim bütçe açığı bu yılın aynı döneminde 4,9 milyar TL düzeyinde gerçekleşti. Bütçe gelirleri Ekim'de yıllık bazda %41,9 artarak 92,8 milyar TL'ye ulaşırken, bütçe harcamaları %21,6 genişleyerek 97,7 milyar TL oldu. Geçtiğimiz yılın Ekim ayında 8,1 milyar TL açık veren faiz dışı denge, bu dönemde 6,9 milyar TL fazla verdi.

Ocak-Ekim döneminde ise bütçe harcamaları bütçe gelirlerinden daha hızlı artış kaydetti. Harcamalar yıllık bazda %18 oranında genişlerken, gelirlerdeki yükseliş %14,3 oldu. Böylece, geçtiğimiz yılın ilk 10 ayında 100,7 milyar TL olan bütçe açığı, bu yılın aynı döneminde %44,5 artarak 145,5 milyar TL düzeyine çıktı. Bu dönemde faiz dışı bütçe açığı 25,9 milyar TL ile geçtiğimiz yılki seviyenin yaklaşık iki katı civarında gerçekleşti.

Vergi gelirlerinde güçlü artış...

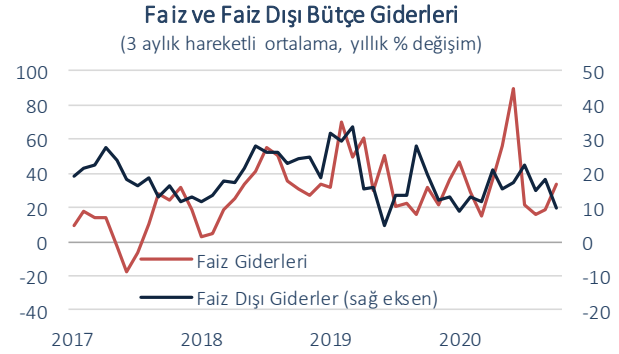
Vergi gelirleri Ekim'de yıllık bazda %40,4 ile hızlı artarak 76,6 milyar TL oldu. Ocak-Ekim döneminde vergi gelirlerindeki yıllık artış %21,4 düzeyinde gerçekleşti. Ekim'de özel tüketim vergisi (ÖTV) gelirleri ile dâhilde ve ithalde alınan katma değer vergisi (KDV) gelirlerinde kaydedilen hızlı artışlar öne çıktı. Bu dönemde vergi gelirlerinin %28'ini oluşturan ÖTV gelirlerindeki %69,4'lük yükselişte Eylül ayı itibarıyla otomobil satışlarında uygulanmaya başlanan ÖTV artışının yanı sıra petrol ve doğalgaz ürünleri ile tütün mamullerinden alınan vergi gelirlerinde kaydedilen artışlar önemli rol oynadı. İthalattaki canlı seyir ve döviz kurlarındaki artışın etkisiyle Ekim'de ithalde alınan KDV gelirlerinde yıllık bazda %40,4 yükseliş gözlemlendi. Dâhilde alınan KDV gelirleri de ilkbahar

döneminde ertelenmiş olan tahsilatların gerçekleşmesiyle yıllık bazda %120,2 artarak bütçe görünümünü destekleyen önemli bir kalem oldu.

Ekim'de bütçe gelirlerinin %17,4'ünü oluşturan vergi-dışı gelirler de yıllık bazda %50'ye yakın genişledi. Ocak-Ekim dönemine bakıldığında ise vergi dışı gelirlerin geçen yılın aynı dönemine kıyasla %7 daraldığı görülüyor.

Ekim'de faiz giderleri %72,3 arttı.

Ekim ayında faiz harcamaları ve faiz dışı harcamalar yıllık bazda sırasıyla %72,3 ve %16,9 arttı. Bu dönemde iç borç faiz ödemeleri yaklaşık iki katına çıkarak 7,7 milyar TL olurken, dış borç faiz ödemeleri döviz kurlarındaki artışın da etkisiyle %37,7 artışla 2,9 milyar TL düzeyinde gerçekleşti. Faiz dışı harcamalara bakıldığında cari transferler ile personel ve sermaye giderlerindeki artışların öne çıktığı gözlemlendi. Cari transferlerin Hazine yardımları alt kaleminde yıllık bazda 4,2 milyar TL artış kaydedilirken, mahalli idarelere ayrılan paylar kaleminde bu dönemde 1,9 milyar TL'lik artış izlendi.

Beklentiler...

Koronavirüs salgınına karşı alınan önlemler paralelinde yılın büyük bir bölümünde bozulma eğilimi sergileyen bütçe görünümü Ekim ayında vergi gelirlerindeki güçlü artışın etkisiyle ılımlı bir tablo çizdi. Ocak-Ekim dönemi itibarıyla bütçe açığı sene başında yıl geneli için oluşturulan hedefi aşmış olmakla birlikte, Eylül ayında yayımlanan YEP hedefinin %60,8'i düzeyinde gerçekleşti. Salgın kaynaklı belirsizliklerin de etkisiyle bütçe performansının yılın son iki ayında da baskı altında kalmaya devam edeceğini tahmin ediyoruz.

Merkezi Yönetim Bütçesi

	Ekim			Ocak-Ekim			% 2020 Bütçe			(milyar TL)	
	2019	2020	% Değişim	2019	2020	% Değişim	Hedefi	YEP Tahmini	Gerç./ YEP Tahmini (%)		
Harcamalar	80,3	97,7	21,6	819,9	967,7	18,0	1.095,5	1.212,3	79,8		
Faiz Harcamaları	6,8	11,8	72,3	88,3	119,6	35,4	138,9	137,4	87,0		
Faiz Dışı Harcamalar	73,5	85,9	16,9	731,6	848,1	15,9	956,5	1.074,9	78,9		
Gelirler	65,4	92,8	41,9	719,2	822,2	14,3	956,6	973,1	84,5		
Vergi Gelirleri	54,6	76,6	40,4	539,9	655,3	21,4	784,6	790,7	82,9		
Diğer Gelirler	10,8	16,2	49,6	179,3	166,8	-7,0	172,0	182,4	91,5		
Bütçe Dengesi	-14,9	-4,9	-67,2	-100,7	-145,5	44,5	-138,9	-239,2	60,8		
Faiz Dışı Denge	-8,1	6,9	-	-12,4	-25,9	108,8	0,1	-101,8	25,4		

Not: Rakamlar yuvarlamalardan ötürü toplamı vermeyebilir.

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı, Datastream

Türkiye Ekonomisi - Enflasyon

Kasım'da aylık TÜFE artışı %2,30 oldu.

Kasım ayında enflasyon verileri piyasa beklentilerinin oldukça üzerinde gerçekleşti. TÜFE aylık bazda %2,30 artış ile Ekim 2018'den bu yana en hızlı yükselişini kaydetti. Kasım ayları bazında değerlendirildiğinde de aylık artışın Kasım 2002'den bu yana en yüksek düzeyde gerçekleşmesi dikkat çekti. Piyasa beklentisi Kasım'da TÜFE'deki aylık artışın %1 seviyesinde olacağı yönündeydi. Kasım'da yurt içi ÜFE (Yİ-ÜFE) artışı da %4,08 ile son 26 ayın en yüksek seviyesinde gerçekleşti.

Kasım (değişim %)	TÜFE		Yurt İçi ÜFE	
	2019	2020	2019	2020
Aylık	0,38	2,30	-0,08	4,08
Yılsonuna Göre	11,01	13,19	6,63	22,26
Yıllık	10,56	14,03	4,26	23,11
Yıllık Ortalama	15,87	12,04	19,68	10,69

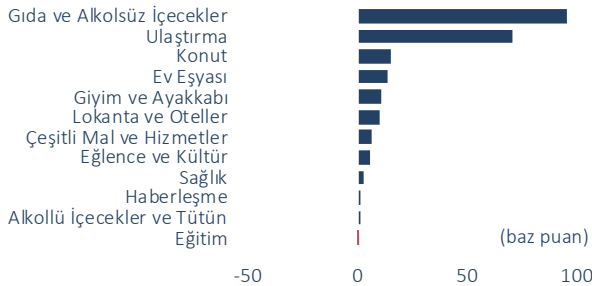
Yıllık TÜFE enflasyonu %14,03'e yükseldi.

Kasım'da ivme kazanarak %14,03'e yükselen yıllık TÜFE enflasyonu Ağustos 2019'dan bu yana en yüksek seviyesine çıktı. Haziran ayından bu yana hızlı artış sergileyen Yİ-ÜFE enflasyonu da bu dönemde %23,11 ile son 17 ayın en yüksek seviyesinde gerçekleşti.

Kasım'da ulaştırma ve gıda fiyatlarında hızlı artış kaydedildi.

Kasım ayında 12 ana harcama grubunun 10'unda fiyatlar aylık bazda yükseldi. Bu dönemde otomobil fiyatlarındaki artışın etkisiyle ulaştırma %4,51 ile aylık enflasyonun en yüksek olduğu grup oldu. Ulaştırma grubu aylık TÜFE enflasyonunu 72 baz puan yukarı çekti. TÜFE enflasyonuna aylık bazda 97 baz puan ile en yüksek katkıyı yapan gıda grubunda özellikle taze meyve ve sebze fiyatlarındaki artış dikkat çekti. Eğitim grubu %0,19 düşüşle fiyatların aylık bazda gerilediği tek grup oldu. Yıllık en düşük fiyat artışı %0,67 ile alkollü içecekler ve tütün grubunda gerçekleşirken, en hızlı artışın yaşandığı gruplar %29,42 ile çeşitli mal ve hizmetler, %21,08 ile gıda ve alkolsüz içecekler, %18,67 ile ulaştırma grupları oldu.

Ana Harcama Gruplarının Aylık Bazda TÜFE'ye Katkıları

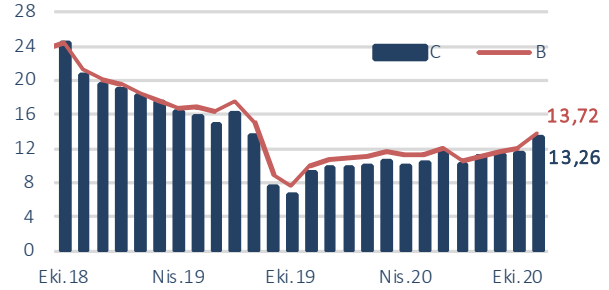
Çekirdek enflasyon göstergelerinde yükseliş Kasım'da devam etti.

Mevsimlik ürünler hariç TÜFE'deki aylık artış Kasım'da %2,09 ile manşet enflasyonun altında gerçekleşti. TCMB tarafından yakından takip edilen B (işlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler ve tütün ile altın hariç TÜFE)

ve C (enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ve altın hariç TÜFE) çekirdek enflasyon göstergelerinde yıllık bazda Ağustos ayından bu yana devam eden yükseliş eğilimi Kasım ayında da sürdü. B ve C endekslerindeki yıllık artışlar sırasıyla %13,72 ve %13,26 düzeyinde gerçekleşti.

Özel Kapsamlı TÜFE Göstergeleri

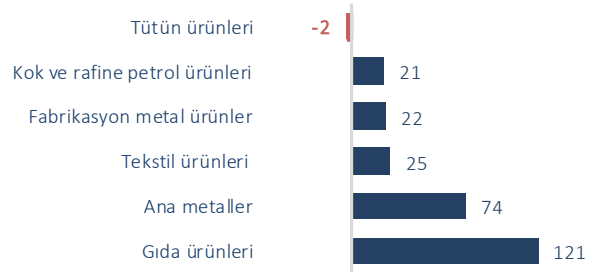
(yıllık % değişim)

Yİ-ÜFE enflasyonunda gıda ve ana metaller grupları öne çıkmaya devam ediyor.

Kasım ayında fiyatların aylık bazda %7,4 ile en hızlı arttığı ana metaller sektörü Yİ-ÜFE enflasyonunu 74 baz puan yukarı çekti. Bu dönemde fiyatların %6,4 arttığı gıda grubu da aylık Yİ-ÜFE enflasyonuna 121 baz puan katkı sağladı. Kasım'da fiyatların %5,57 ile hızlı gerilediği tütün sektörü ise Yİ-ÜFE artışını 2 baz puan sınırlandırdı.

Öne Çıkan Alt Sektörlerin Aylık Yİ-ÜFE Enflasyonuna Katkıları (baz puan)

Beklentiler...

Kasım ayı enflasyonu emtia fiyatlarındaki artış ve döviz kuru gelişmelerinin gecikmeli etkisiyle özellikle ulaştırma ve gıda fiyatlarında izlenen yüksek artışlara bağlı olarak piyasa beklentilerinin oldukça üzerinde gerçekleşti. Üretici fiyatlarındaki artışın sürmesi gelecek dönemde tüketici enflasyonu üzerindeki arz yönlü baskıların yüksek seyredeceğine işaret ediyor. Öte yandan, TCMB'nin sıkılaştırma adımları ve salgına karşı alınan kısıtlayıcı önlemler paralelinde talep koşullarında gözlenebilecek ılımlı seyrin enflasyon üzerindeki baskıyı bir miktar hafifletebileceğini düşünüyoruz. Beklentilerden yüksek Kasım ayı verisinin ardından piyasanın yılsonu enflasyon beklentilerinde yukarı yönlü güncellemeler izlenebilecek.

	30.Eki	30.Kas	Değişim
5-Y CDS Primi (baz puan)	554	381	-173 bp ▼
2-Y Gösterge Tahvil Faizi	%14,99	%13,80	-119 bp ▼
BIST-100	1.112	1.284	%15,4 ▲
USD/TL	8,3448	7,8284	-%6,2 ▼
EUR/TL	9,7207	9,3398	-%3,9 ▼
Döviz Sepeti*	9,0328	8,5841	-%5,0 ▼

(*) (0,5 USD/TL + 0,5 EUR/TL)

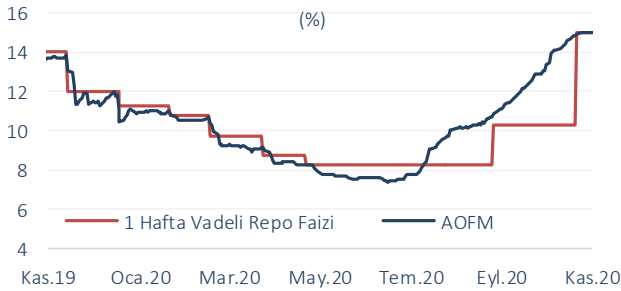
Ekonomi yönetiminde değişiklik.

Kasım ayında Naci Ağbal yeni TCMB Başkanı olarak atanırken, Hazine ve Maliye Bakanlığı görevine de Lütfi Elvan getirildi.

TCMB politika faizini %15'e yükseltti.

TCMB, 19 Kasım'da Naci Ağbal başkanlığında gerçekleştirilen ilk Para Politikası Kurulu toplantısında, politika faizini piyasa beklentileri paralelinde 475 baz puan artırarak %10,25'ten %15'e çıkardı. Toplantı sonrasında yayımlanan açıklamada Türk lirasındaki değer kaybının gecikmeli etkileri ile uluslararası gıda fiyatlarındaki yükselişin ve enflasyon beklentilerindeki bozulmanın enflasyon görünümünü olumsuz etkilediği ifade edildi. Bu doğrultuda, dezenflasyon sürecinin en kısa sürede yeniden tesisi için net ve güçlü bir parasal sıkılaştırma yapılmasına karar verildiği belirtildi. Açıklamada, makroekonomik ve finansal istikrar için ülke risk primlerinin düşmesinin yanı sıra dolarizasyon eğiliminin tersine dönmesi ve döviz rezervlerinin artış eğilimine girmesi hedeflerine de yer verilmesi dikkat çekti. TCMB ayrıca, sıkılaştırmaya ek olarak şeffaflığı ve öngörülebilirliği artırmak amacıyla sade bir operasyonel çerçeve uygulanmasına ve tüm fonlamanın 20 Kasım 2020 tarihinden itibaren temel politika aracı olan bir hafta vadeli repo faiz oranı üzerinden yapılmasına karar verildiğini açıkladı. TCMB, 20 Kasım'da altın ve döviz karşılığı Türk lirası sağladığı swap işlemlerinde TL faiz oranını da 175 baz puan artırarak %15'e yükseltti.

2 Yıl Vadeli Gösterge Tahvilin Faizi ve TCMB AOFM

Yurt içi piyasalarda olumlu seyir...

Koronavirüs vaka sayılarındaki artış nedeniyle dünya genelinde kısıtlamaların yeniden gündeme gelmesinin etkisiyle Kasım ayına olumsuz görünümle başlayan küresel piyasalar, salgına karşı yürütülen aşı çalışmalarına ilişkin olumlu haber akışının desteğiyle Kasım ayı genelinde yükseliş kaydetti.

Yurt içinde BDDK'nın normalleşme adımları ile TCMB'nin politika faizini artırarak para politikasında sıkılaştırma ve sadeleşmeye gitmesi piyasaları olumlu etkiledi. Ay ortasında

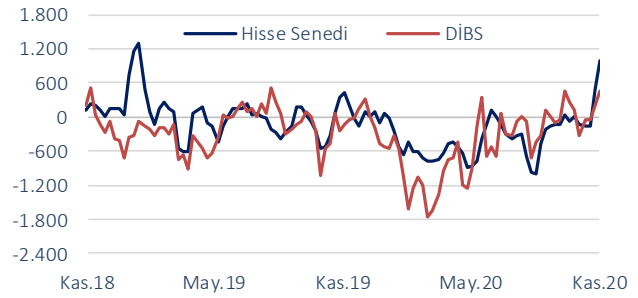
hızlı değer kazanan TL takip eden haftalarda kazançlarının bir kısmını geri verse de ay genelinde USD/TL kuru %6,2, EUR/TL kuru %3,9 geriledi. Türkiye'nin 5 yıl vadeli CDS primi 173 baz puan azalarak Kasım sonu itibarıyla 381 değerini aldı. Böylece, CDS primi 7 aydır ilk kez 400 baz puanın altına inmiş oldu. 2 yıl vadeli gösterge tahvilin bileşik faizi de 30 Kasım itibarıyla Ekim sonuna kıyasla 119 baz puan azalarak %13,8 düzeyinde gerçekleşti. BIST-100 endeksi ay boyunca %15,4 artış kaydederek Kasım ayını 1.284 puandan tamamladı. Türkiye Varlık Fonu 26 Kasım tarihinde Borsa İstanbul'un %10'luk payının Katar Yatırım Otoritesi'ne devredilmesi için ilgili kurumla mutabakat anlaşması imzalandığını açıkladı.

Yurt dışı yerleşiklerin menkul kıymet portföyü...

Yurt dışı yerleşiklerin menkul kıymet portföyü... TCMB tarafından açıklanan menkul kıymet istatistiklerine göre, Ocak-Ekim 2020 döneminde yabancı sermaye çıkışı yaşanan hisse senedi ve tahvil piyasalarında Kasım ayında hızlı sermaye girişi kaydedildi. 27 Kasım itibarıyla yurt dışı yerleşiklerin fiyat ve kur hareketlerinden arındırılmış hisse senedi portföyü Ekim sonundan bu yana net 1,2 milyar USD, DİBS portföyü ise net 612,1 milyon USD genişledi. Böylece yılbaşından bu yana yabancı sermaye çıkışı hisse senedi piyasasında net 4,6 milyar USD'ye gerilerken, tahvil piyasasında 7 milyar USD seviyesinde gerçekleşti.

Yurt Dışı Yerleşiklerin Net Portföy Hareketleri

(akım, 3 haftalık hareketli toplam, milyon USD)

Kıymetli madenler swap pazarı faaliyete geçti.

Borsa İstanbul, kıymetli madenler ile para birimlerinin birbirleriyle değiştirilmesine imkân sağlamak amacıyla 16 Kasım'da Swap Piyasası bünyesinde Kıymetli Madenler Swap Pazarı'nı faaliyete geçirdi. Altın karşılığı TL, USD ve EUR swap işlemleri yapılmasına olanak sağlayacak olan Kıymetli Madenler Swap Pazarı'nda Borsa düzenlemeleri uyarınca yetkilendirilen bankalar ile aracı kurumlar tarafından işlem yapılacağı bildirildi.

TCMB zorunlu karşılık oranlarını arttırdı.

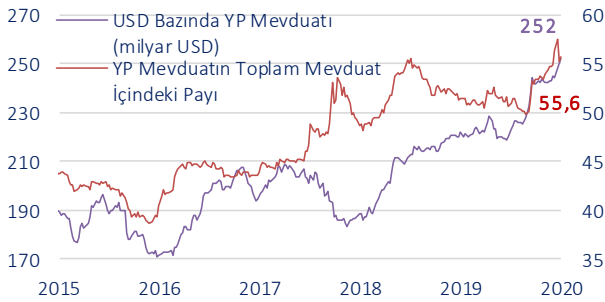
TCMB 27 Kasım'da yaptığı düzenlemeyle, zorunlu karşılık (ZK) oranlarında bankaların reel kredi büyümesine göre uygulanmakta olan farklılaştırmanın kaldırdığını duyururken, TL ve yabancı para yükümlülükler için zorunlu karşılık oranlarını arttırdı. TCMB ayrıca, TL cinsinden ZK'lara ödenen faiz/nema oranının tüm sektör için %12 olarak uygulanmasına ve dolar cinsinden tesis edilen ZK'lara %1,25 olarak uygulanan komisyon oranının %0 olarak belirlenmesine karar verildiğini açıkladı. TCMB bu değişikliklerle birlikte sistemin ZK tesislerinin yaklaşık 12,3 milyar TL ve 5,7 milyar USD karşılığı döviz ve altın cinsinden artacağını öngörüyor.

BDDK aktif rasyosu düzenlemesine son verdiğini açıkladı.

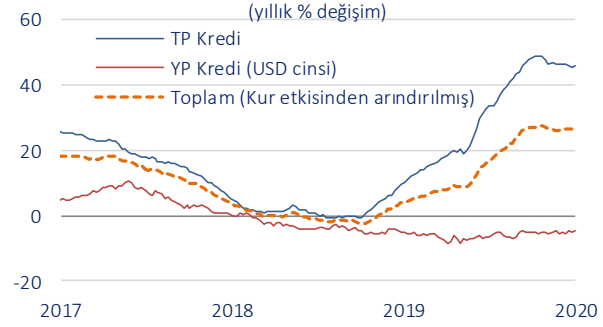
Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Mayıs ayında uygulanmaya başlanan Aktif Rasyosu düzenlemesine normalleşme adımları çerçevesinde son verilmesine ve düzenlemeye ilişkin verilen tüm kararların 31 Aralık 2020 tarihinden itibaren yürürlükten kaldırılmasına karar verildiğini açıkladı. BDDK ayrıca, bankaların yurt dışı yerleşiklerle vadede TL satım yönünde gerçekleştirecekleri para swapı, forward, opsiyon ve diğer türev işlemlere ilişkin sınırlamaları gevşetti. Buna göre, söz konusu işlem tutarları toplamının bankaların en son hesaplanan yasal özkaynaklarına oranı olarak belirlenen sınırlamaların vadesine 7 gün kalan işlemler için %5, vadesine 30 gün kalan işlemler için %10, vadesine 1 yıl kalan işlemler için %30 olarak uygulanacağı duyuruldu. BDDK ayrıca, 30 Kasım'da bankaların, yurt dışında yerleşik finansal kuruluşlara yapacakları TL plasmanlar, TL depo, TL repo ve TL kredilerin toplamının bankaların en son hesapladıkları yasal özkaynaklarına oranına ilişkin %0,5 olan limiti %2,5'e yükselttiğini açıkladı.

Mevduat hacmi yıllık bazda %43,5 arttı.

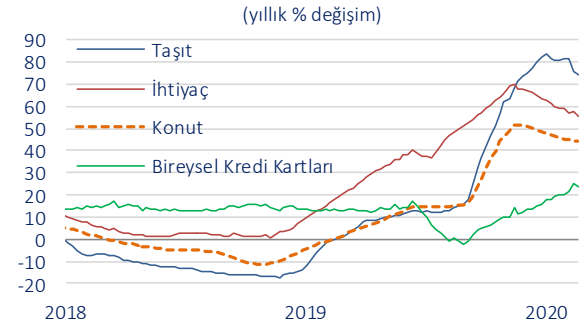
BDDK tarafından yayımlanan Haftalık Bülten verilerine göre mevduat hacmi 27 Kasım itibarıyla geçen yılın aynı dönemine göre %43,5, 2019 sonuna göre de %36,9 oranında genişleyerek 3.519 milyar TL'ye ulaştı. Mevduat hacmindeki kur etkisinden arındırılmış yıllık artış ise %22 seviyesinde gerçekleşti. TP mevduat hacmi geçen yılın aynı dönemine kıyasla %30,1 artarak 1.551 milyar TL oldu. USD cinsi YP mevduat hacmi de bu dönemde %14,3 artarak 252 milyar USD'ye ulaştı. YP mevduatın toplam mevduat içindeki payı %55,9 düzeyinde gerçekleşti.

USD Bazında YP Mevduat Hacmi ve YP Mevduatın Payı**TP kredi hacmi yıllık bazda %45 genişledi.**

Bankacılık sektörünün toplam kredi hacmi 27 Kasım itibarıyla yıllık bazda %39,7, yılsonuna göre de %36,6 artarak 3.623 milyar TL oldu. Kredi hacmindeki kur etkisinden arındırılmış artış ise bu dönemde yıllık bazda %26,5 düzeyinde gerçekleşti. Yıllık TP kredi büyümesi %45 olurken, USD bazında YP krediler aynı dönemde %4,1 gerileyerek 164 milyar USD seviyesine indi.

Kredi Hacmi**Tüketici kredilerinde yıllık artış %49,8 oldu.**

Faiz oranlarındaki yükselişin etkisiyle tüketici kredilerindeki artış hızı ivme kaybetmeye devam ediyor. 27 Kasım itibarıyla tüketici kredileri yıllık bazda %49,8 oranında yükselirken, yılsonuna göre %45,3 artış kaydetti. Bu dönemde konut ve ihtiyaç kredilerindeki yıllık artışlar sırasıyla %43,5 ve %54,2 düzeyinde gerçekleşti. Taşıt kredilerindeki artış hızı da yavaşlamakla birlikte yıllık bazda %71,3 ile yüksek seyrini sürdürdü. 27 Kasım itibarıyla bireysel kredi kartları bakiyesindeki yıllık artış %22,5 düzeyinde gerçekleşti.

Tüketici Kredileri**Takipteki alacaklar oranı %4 düzeyinde...**

27 Kasım haftasında brüt takipteki alacaklar bakiyesi yıllık bazda %4,9 artarak 150,6 milyar TL oldu. Kredi hacmindeki hızlı genişlemenin de etkisiyle 2019 sonundan bu yana gerileyen takipteki alacaklar oranı 27 Kasım haftasında %4 düzeyinde gerçekleşti. İlgili oran kamu bankalarında %2,5 iken, özel bankalarda %5,3 düzeyinde bulunuyor. Kredi türlerine göre değerlendirildiğinde bu dönemde sektörün takipteki alacaklar oranının ticari kredilerde %4,5, bireysel kredilerde %2,2 olduğu izleniyor.

Yabancı para net genel pozisyonu...

Yabancı para net genel pozisyonu 27 Kasım itibarıyla bilanço içi kalemlerde (-) 59.937 milyon USD, bilanço dışında ise (+) 62.252 milyon USD oldu. Böylece, bankacılık sektörünün yabancı para net genel pozisyonu (+) 2.315 milyon USD düzeyinde gerçekleşti.

Genel Değerlendirme

Kasım ayında koronavirüse karşı yüksek etkinliğe sahip aşuların geliştirildiğine yönelik açıklamalar küresel ekonomik aktiviteye ilişkin beklentileri ve finansal piyasaları olumlu yönde etkiledi.

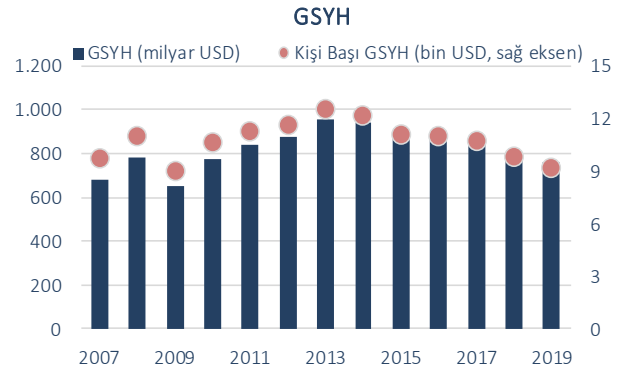
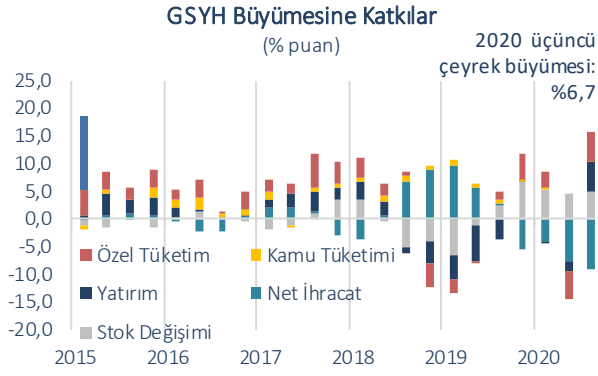
Önde gelen merkez bankaları genişletici para politikalarını Kasım ayında da sürdürdü. Bu dönemde merkez bankalarının yetkilileri maliye politikasının etkinliğinin artırılması gerektiğine yönelik açıklamalarda bulunurken, uluslararası kuruluşlar son dönemde yayınladıkları raporlarda küresel ölçekte artan kamu borcuna dikkat çekiyor.

Kasım ayı Türkiye ekonomisi açısından da gündemin oldukça hareketli olduğu bir ay oldu. Ekonomi yönetiminde gerçekleşen görev değişikliklerinin ardından fiyat istikrarını destekleyici yönde yapılan açıklamaların

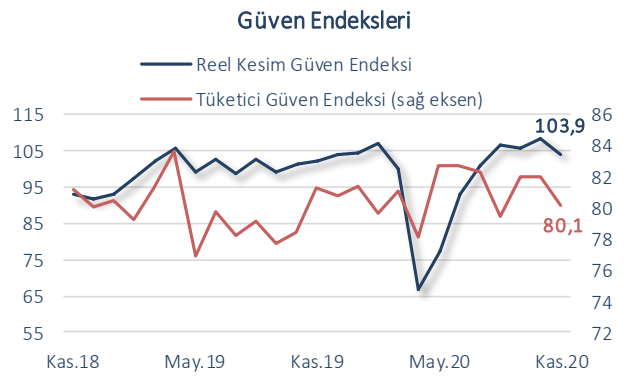
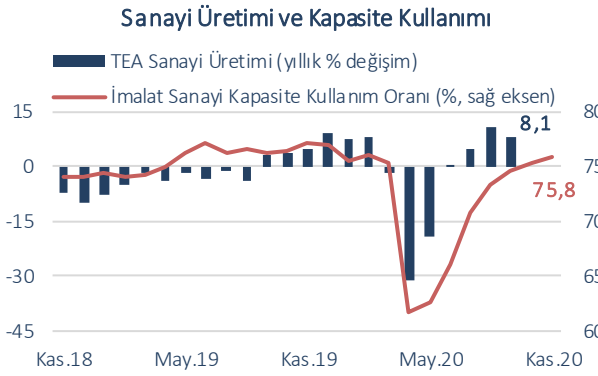
yanı sıra BDDK'nın normalleşme adımları ve TCMB'nin politika faizini artırarak para politikasında sıkılaştırma ve sadeleşmeye gitmesi finansal piyasaları olumlu etkiledi. Türkiye'nin risk primleri önemli ölçüde gerilerken, TL varlıklar değer kazandı.

Açıklanan büyüme verisi Türkiye ekonomisinin yılın üçüncü çeyreğinde alınan destekleyici tedbirlerin ve salgına karşı getirilen kısıtlamaların gevşetilmesinin etkisiyle beklentilerden güçlü bir toparlanma kaydettiğini gösterdi. Geliştirilen aşuların küresel ölçekte başarısının ve dağıtım hızının yanı sıra yılın son ayı itibarıyla yurt içinde salgınla mücadele kapsamında uygulamaya konan tedbirler önümüzdeki dönemde ekonomik aktivitenin seyrinde belirleyici olacak.

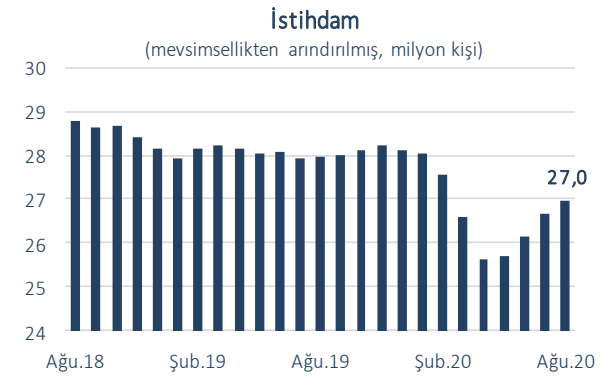
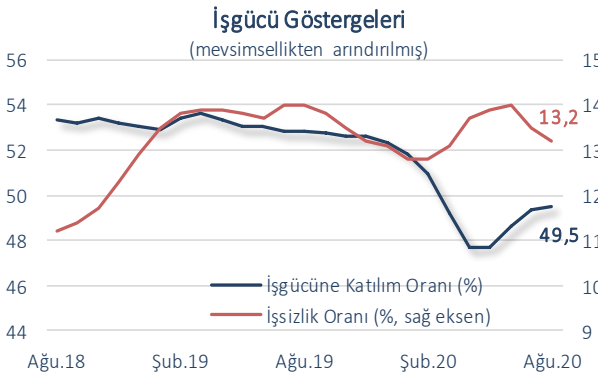
Büyüme

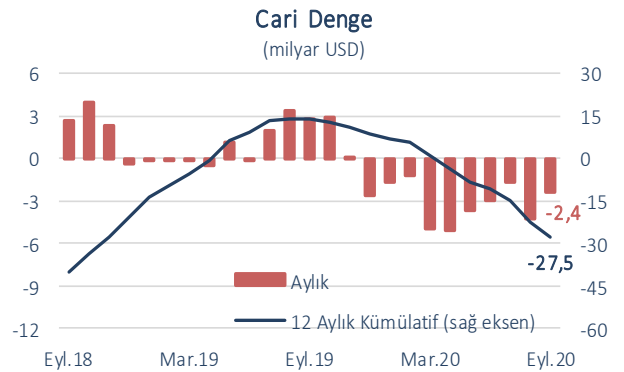
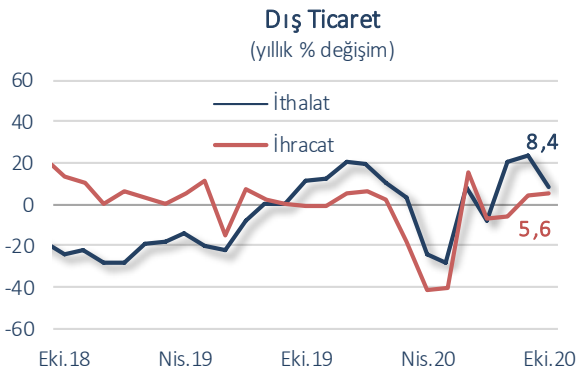
Öncü Göstergeler

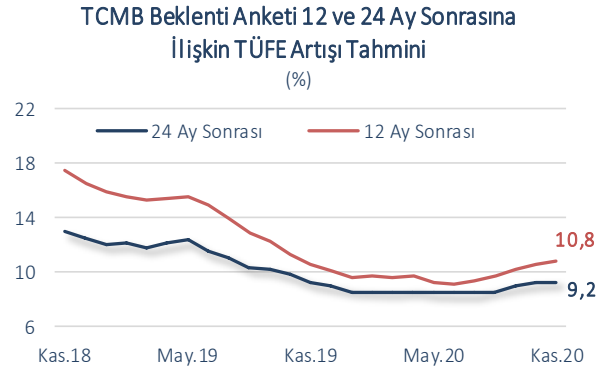
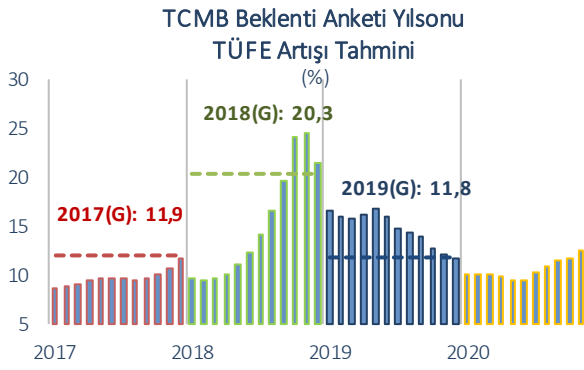
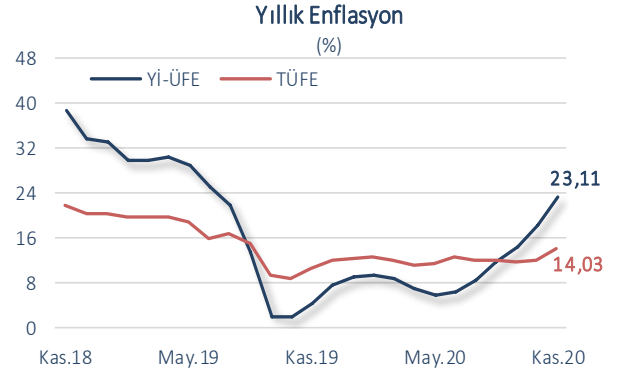
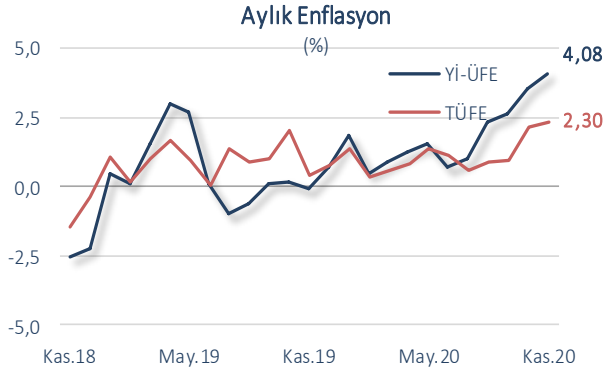
İşgücü Piyasaları

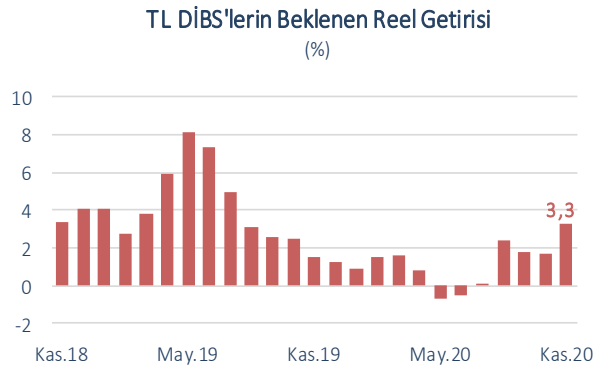
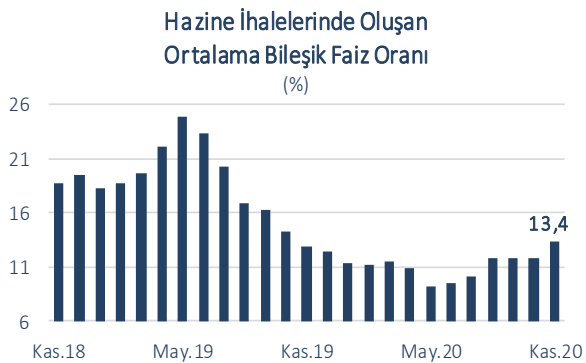
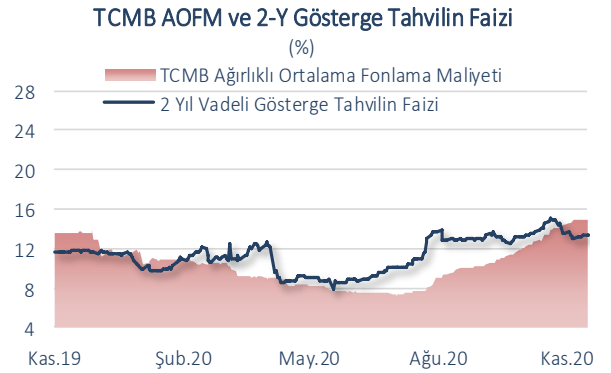
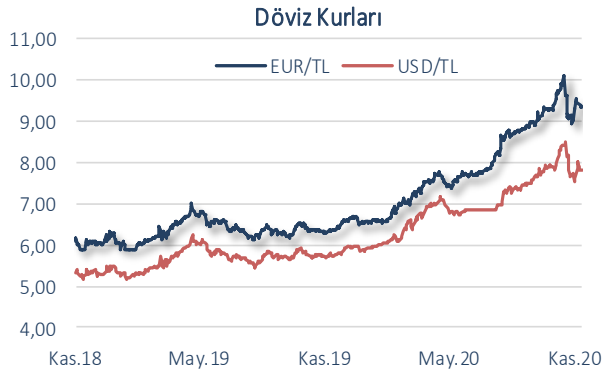
Dış Ticaret ve Ödemeler Dengesi

Enflasyon Göstergeleri

Döviz ve Tahvil Piyasaları

Türkiye Ekonomisi - Makroekonomik Göstergeler

Büyüme	2015	2016	2017	2018	2019	Ç1-20	Ç2-20	Ç3-20
GSYH (milyar USD)	867	869	859	797	761	177	153	197
GSYH (milyar TL)	2.351	2.627	3.134	3.758	4.320	1.074	1.042	1.420
Büyüme Oranı (%)	6,1	3,3	7,5	3,0	0,9	4,4	-9,9	6,7
Enflasyon (%)						Eyl.20	Eki.20	Kas.20
TÜFE (yıllık)	8,81	8,53	11,92	20,30	11,84	11,75	11,89	14,03
Yurt İçi ÜFE (yıllık)	5,71	9,94	15,47	33,64	7,36	14,33	18,20	23,11
Mevsimsellikten Arındırılmış İşgücü Piyasası Verileri						Haz.20	Tem.20	Ağu.20
İşsizlik Oranı (%)	10,2	12,0	9,9	12,9	13,1	14,00	13,50	13,20
İşgücüne Katılım Oranı (%)	51,7	52,4	53,1	53,0	52,3	48,60	49,30	49,50
Döviz Kurları						Eyl.20	Eki.20	Kas.20
TÜFE Bazlı Reel Efektif Döviz Kuru	99,1	93,6	86,4	76,5	76,3	62,3	60,7	
USD/TL	2,92	3,52	3,79	5,32	5,95	7,70	8,38	7,82
EUR/TL	3,17	3,71	4,55	6,08	6,68	9,03	9,76	9,36
Döviz Sepeti (0,5*EUR+0,5*USD)	3,04	3,61	4,17	5,70	6,32	8,37	9,07	8,59
Dış Ticaret Dengesi ⁽¹⁾ (milyar USD)						Ağu.20	Eyl.20	Eki.20
İhracat	151,0	149,2	164,5	177,2	180,8	165,7	166,4	167,3
İthalat	213,6	202,2	238,7	231,2	210,3	208,7	212,6	214,2
Dış Ticaret Dengesi	-62,6	-52,9	-74,2	-54,0	-29,5	-43,1	-46,3	-46,9
Karşılama Oranı (%)	70,7	73,8	68,9	76,6	86,0	79,4	78,2	78,1
Ödemeler Dengesi ⁽¹⁾ (milyar USD)						Tem.20	Ağu.20	Eyl.20
Cari İşlemler Dengesi	-27,3	-26,8	-40,6	-20,7	8,6	-14,7	-22,3	-27,5
Finans Hesabı	-21,2	-21,7	-46,8	-10,9	1,2	-28,9	-38,1	-40,9
Doğrudan Yatırımlar (net)	-14,2	-10,8	-8,4	-9,4	-6,1	-4,6	-4,3	-4,7
Portföy Yatırımları (net)	15,3	-6,4	-24,1	3,1	1,3	15,3	16,0	16,7
Diğer Yatırımlar (net)	-10,6	-5,3	-6,2	5,7	-0,3	-10,6	-12,9	-12,3
Rezerv Varlıklar (net)	-11,8	0,8	-8,2	-10,4	6,3	-29,0	-36,9	-40,6
Net Hata ve Noksan	6,1	5,1	-6,3	9,8	-7,4	-14,1	-15,8	-13,4
Cari İşlemler Açığı/GSYH (%)	-3,2	-3,1	-4,7	-2,6	1,1	-	-	-
Bütçe Gerçekleşmeleri ⁽²⁾⁽³⁾ (milyar TL)						Ağu.20	Eyl.20	Eki.20
Harcamalar	506,3	584,1	678,3	830,5	999,5	761,4	870,0	967,7
Faiz Harcamaları	53,0	50,2	56,7	74,0	99,9	91,6	107,8	119,6
Faiz Dışı Harcamalar	453,3	533,8	621,6	756,5	899,5	669,8	762,2	848,1
Gelirler	482,8	554,1	630,5	757,8	875,8	650,5	729,4	822,2
Vergi Gelirleri	407,8	459,0	536,6	621,3	673,3	510,4	578,7	655,3
Bütçe Dengesi	-23,5	-29,9	-47,8	-72,8	-123,7	-110,9	-140,6	-145,5
Faiz Dışı Denge	29,5	20,3	8,9	1,3	-23,8	-19,3	-32,8	-25,9
Bütçe Dengesi/GSYH (%)	-1,0	-1,1	-1,5	-1,9	-2,9	-	-	-
Merkezi Yönetim Toplam Borç Stoku (milyar TL)						Ağu.20	Eyl.20	Eki.20
İç Borç Stoku	440,1	468,6	535,4	586,1	755,1	1098,5	1.105,7	1.108,4
Dış Borç Stoku	238,1	291,3	341,0	481,0	574,0	712,0	757,1	826,3
Toplam Borç Stoku	678,2	760,0	876,5	1.067,1	1.329,1	1.810,4	1.862,9	1.934,7

(1) 12 aylık kümülatif

(2) Yılbaşından itibaren kümülatif

(3) Veriler Merkezi Yönetim Bütçesi'ne göre.

Türkiye Ekonomisi - Bankacılık Genel Görünümü

BDDK Tarafından Açıklanan Aylık Bülten Verilerine Göre Bankacılık Sektörü

(milyar TL)	2015	2016	2017	2018	2019	Eyl.20	Eki.20	Değişim ⁽¹⁾
AKTİF TOPLAMI	2.357	2.731	3.258	3.867	4.492	6.004	6.236	38,8
Krediler	1.485	1.734	2.098	2.395	2.657	3.555	3.662	37,8
TP Krediler	1.013	1.131	1.414	1.439	1.642	2.280	2.302	40,2
Pay (%)	68,2	65,2	67,4	60,1	61,8	64,1	62,9	-
YP Krediler	472	603	684	956	1.015	1.275	1.359	33,9
Pay (%)	31,8	34,8	32,6	39,9	38,2	35,9	37,1	-
Takipteki Alacaklar (brüt)	47,5	58,2	64,0	96,6	150,1	151,0	151,9	1,2
Takipteki Alacaklar Oranı (%)	3,1	3,2	3,0	3,9	5,3	4,1	4,0	-
Menkul Değerler	330	352	402	478	661	1.048	1.068	61,7
PASİF TOPLAMI	2.357	2.731	3.258	3.867	4.492	6.004	6.236	38,8
Mevduat	1.245	1.454	1.711	2.036	2.567	3.444	3.595	40,1
TP Mevduat	715	845	955	1.042	1.259	1.575	1.566	24,4
Pay (%)	57,4	58,1	55,8	51,2	49,0	45,7	43,6	-
YP Mevduat	530	609	756	994	1.308	1.870	2.029	55,1
Pay (%)	42,6	41,9	44,2	48,8	51,0	54,3	56,4	-
İhraç Edilen Menkul Kıymetler	98	116	145	174	194	238	244	25,8
Bankalara Borçlar	361	418	475	563	533	663	691	29,6
Repodan Sağlanan Fonlar	157	138	99	97	154	273	235	52,9
ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	262	300	359	421	492	569	573	16,3
Net Dönem Kârı/Zararı	26,1	37,5	49,1	53,5	49,8	46,3	50,0	-
RASYOLAR (%)								
Krediler/GSYH	63,5	66,5	67,6	64,7	61,5			
Krediler/Aktifler	63,0	63,5	64,4	61,9	59,1	59,2	58,7	-
Menkul Kıymet/Aktifler	14,0	12,9	12,3	12,4	14,7	17,5	17,1	-
Mevduat/Pasifler	52,8	53,2	52,5	52,6	57,1	57,4	57,7	-
Krediler/Mevduat	119,2	119,3	122,6	117,6	103,5	103,2	101,8	-
Sermaye Yeterliliği	15,6	15,6	16,9	17,3	18,4	19,4	19,4	-

(1) Yılısonuna göre % değişim

Kaynak: BDDK, TÜİK

Bütün yayınlarımıza <https://ekonomi.isbank.com.tr> adresinden erişebilirsiniz.**YASAL UYARI**

Bu rapor Bankamız uzmanları tarafından güvenilir olduğuna inanılan kamuya açık kaynaklardan elde edilen bilgiler kullanılmak suretiyle, sadece bilgilendirme amacıyla hazırlanmıştır ve hiçbir şekilde finansal enstrümanların alım veya satımı konusunda tavsiye veya finansal danışmanlık hizmeti sağlanması olarak yorumlanmamalıdır. Bu raporda yer verilen görüş ve değerlendirmeler, hiçbir şekilde Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin kurumsal yaklaşımını yansıtmamakta olup, raporu kaleme alan uzmanların kişisel görüş ve değerlendirmeleridir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgi, görüş ve değerlendirmelerin doğru, değişmez ve eksiksiz olması konusunda herhangi bir şekilde garanti vermemektedir. Türkiye İş Bankası A.Ş. bu raporda yer alan bilgilerde herhangi bir bildirimde bulunmaksızın değişiklik yapma hakkına sahiptir. Bu rapor ve içindeki bilgilerin kullanılması nedeniyle doğrudan veya dolaylı olarak oluşacak zararlardan Türkiye İş Bankası A.Ş. hiçbir şekilde sorumluluk kabul etmemektedir.

İşbu rapor üzerinde Bankamızın telif hakkı olup, Bankamızın yazılı izni alınmaksızın herhangi bir kişi tarafından, herhangi bir amaçla, kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz veya yayımlanamaz. Tüm haklarımız saklıdır.